

Struktura a spektra atomů

C4020 Pokročilá fyzikální chemie

1. P. Atkins: Fyzikální chemie, Kapitola 9
2. M. Hollas: Modern Spectroscopy, Kapitola 7.1 (Atomic Spectroscopy)
3. Ira Levine: Quantum Chemistry, Kapitola 11 (Many-Electron Atoms), 4 (Angular Momentum), 10 (Electron Spin)

Dominik Heger

- Hybnost (momentum) $p=mv$
- Moment setrvačnosti (moment of inertia) $I=mr^2$
- Moment hybnosti (angular momentum) $L = r \times p$

Houpačka (see-saw (z Franc. ci-ça (tady-tam)), teeter-totter) 2

Moment hybnosti

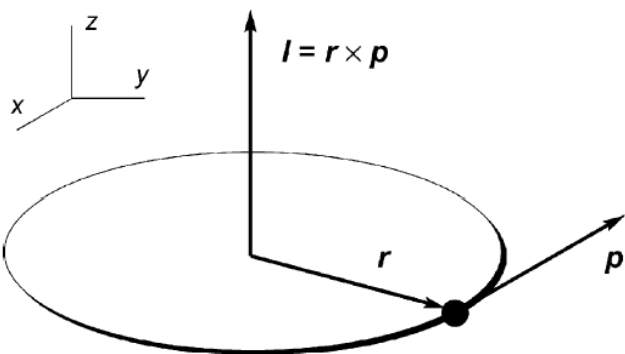
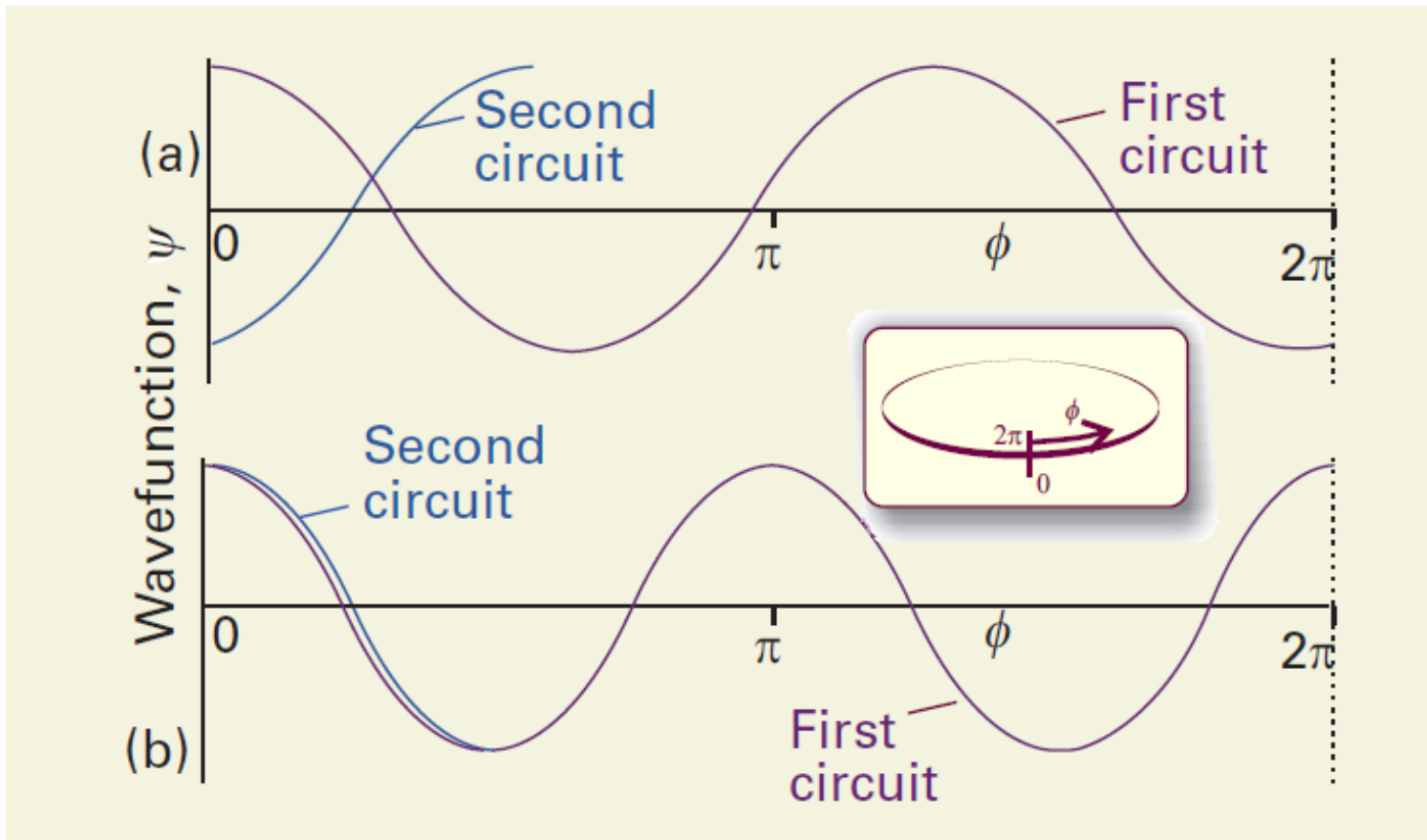

Figure 1.11 Angular momentum l of a mass point running on a circular orbit

Proč je rotace kvantovaná?

Příklad pro pohyb částice na kružnici

Rotace částice po kružnici

$$L = r \times p$$

$$p\lambda = h$$

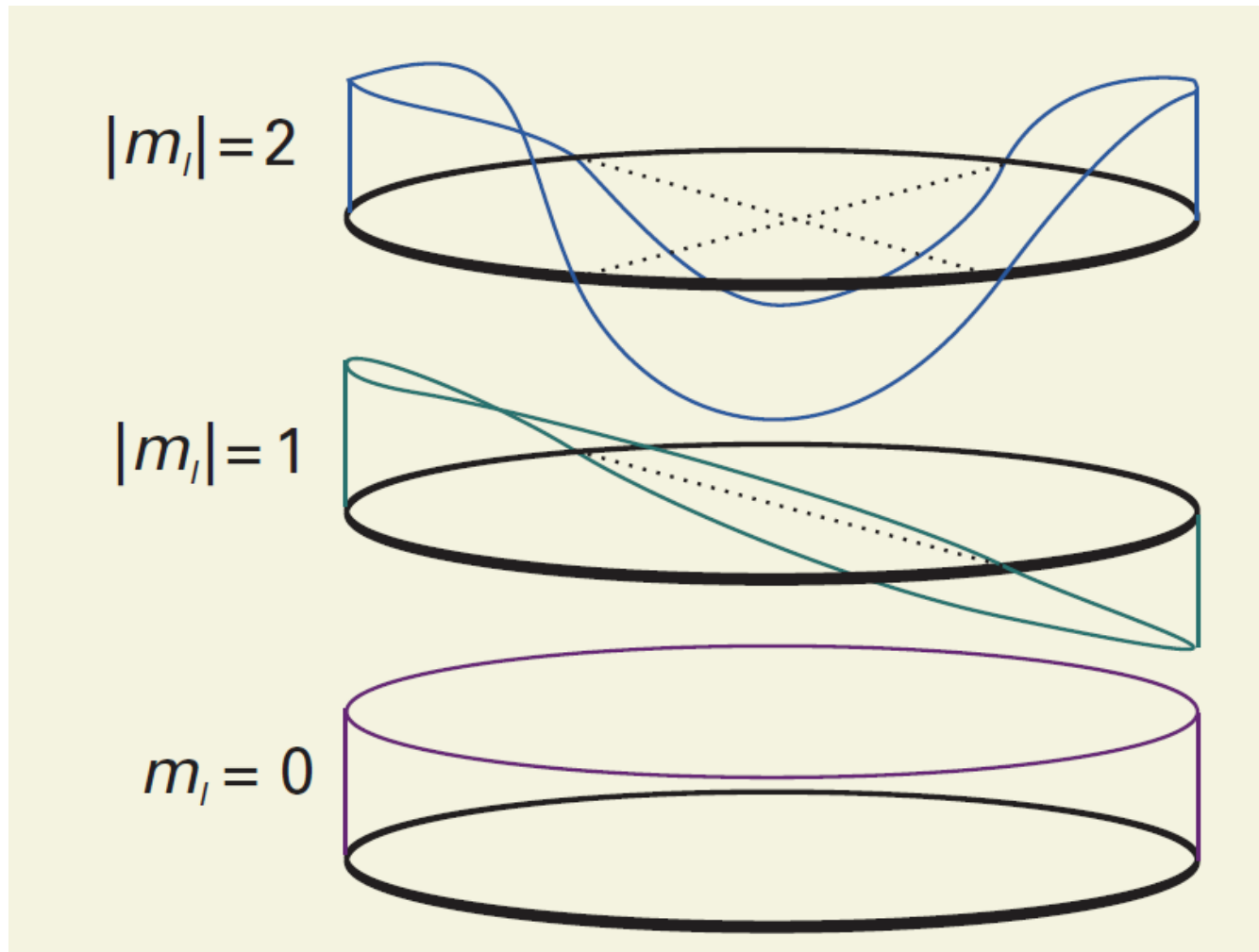
$$L = r \times \frac{h}{\lambda}$$

$$n\lambda = 2\pi r$$

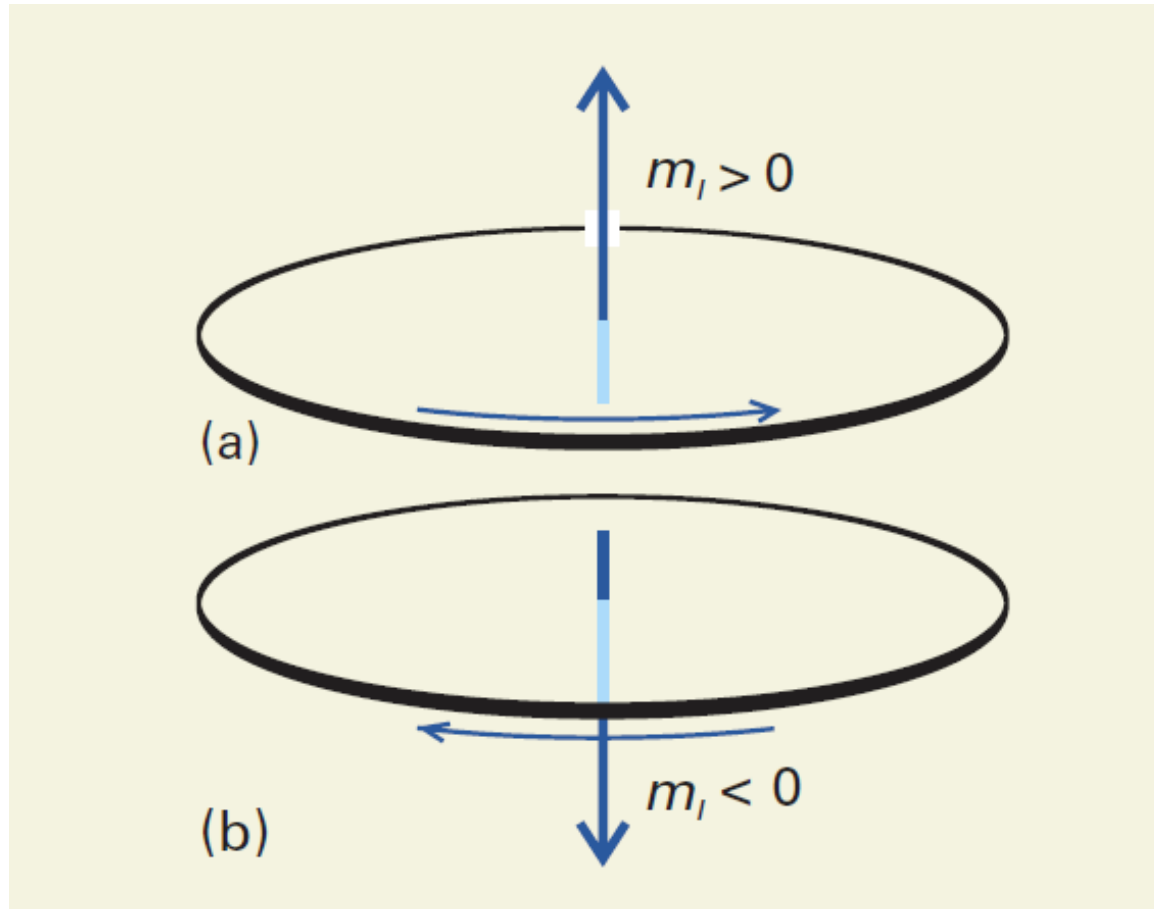
$$L = m_l \hbar, \text{ where } m_l = 0, \pm 1, \pm 2, \dots, \hbar = \frac{h}{2\pi}$$

$$E = \frac{L^2}{2I} = \frac{m_l^2 \hbar^2}{2I}$$

3D znázornění vyhovující vlny na kruhu

Znaménko m_l určuje směr L

Rotace ve trojrozměrném prostoru, částice na kouli

Z řešení Schroedingerovy rovnice vychází akceptovatelné vlnové funkce charakterizované dvěma kvantovými čísly:

Kvantové číslo orbitálního momentu hybnosti l .

$$l = 0, 1, 2, \dots$$

Magnetické kvantové číslo m_l .

$$m_l = l, l - 1, \dots, 0, \dots, -l.$$

$$E = l(l + 1) \frac{\hbar^2}{2I}, l = 0, 1, 2, \dots$$

Srovnáním s:

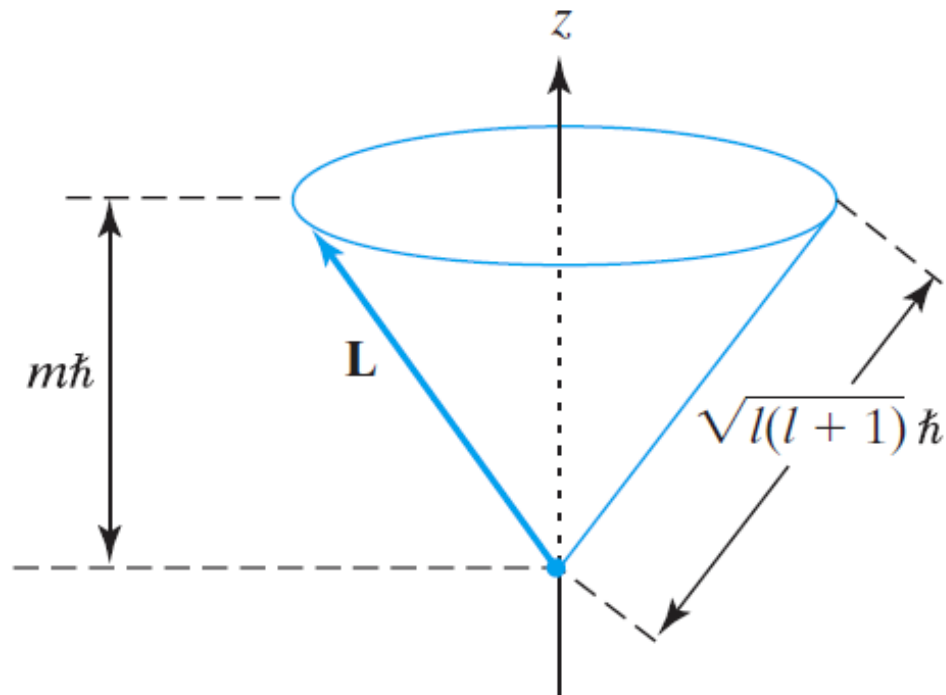
$$E = \frac{L^2}{2I}.$$

Dostáváme, pro velikost orbitálního momentu hybnosti:

$$|L| = \sqrt{l(l + 1)} \hbar, l = 0, 1, 2, \dots$$

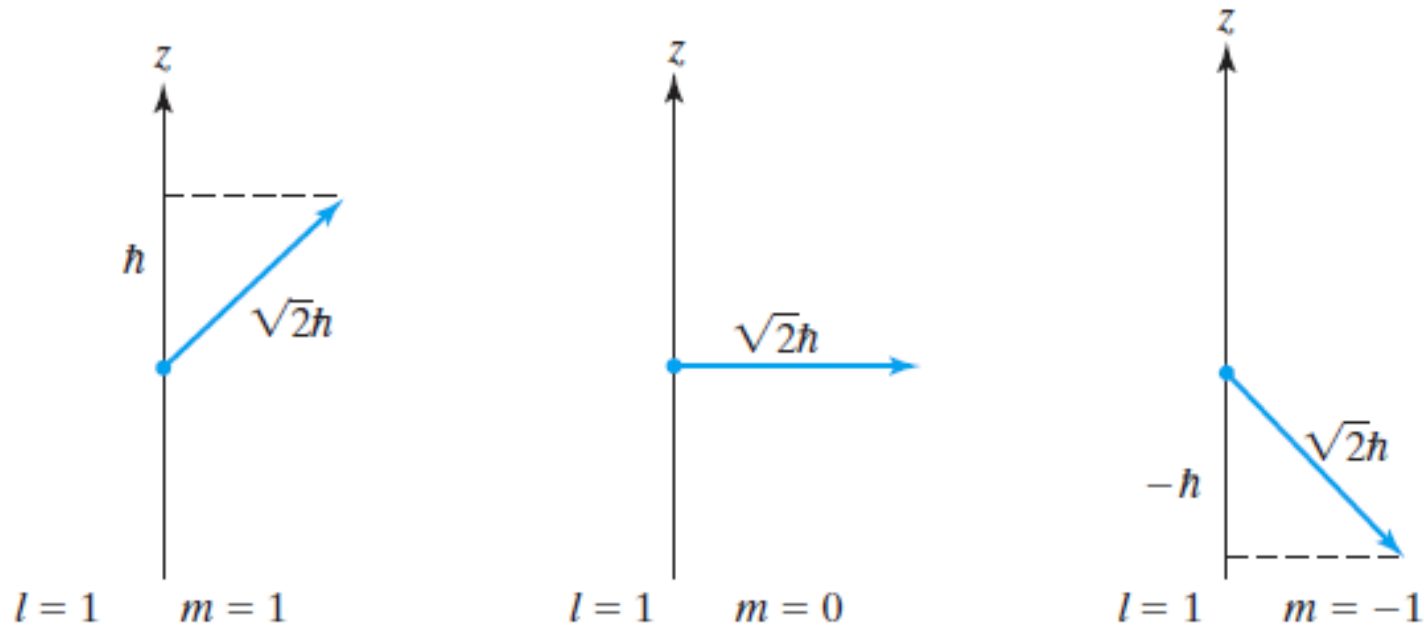

Vektorová interpretace momentu hybnosti $\mathbf{L}$, ve vztahu k l a m_l

FIGURE 5.6 Orientation of $\mathbf{L}$.

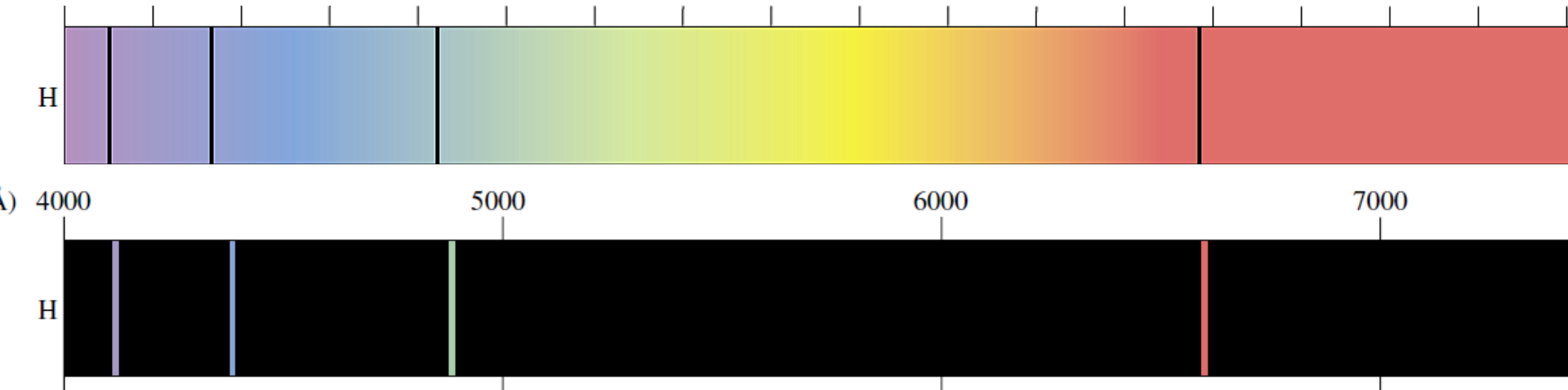
Vektorová interpretace momentu hybnosti L , ve vztahu k l a m_l

Záření a absorpce atomu vodíku

(příklad jednoelektronového atomu)

1. **Pozorování:** Anders Jonas Ångström (1814-1874, Švédsko)

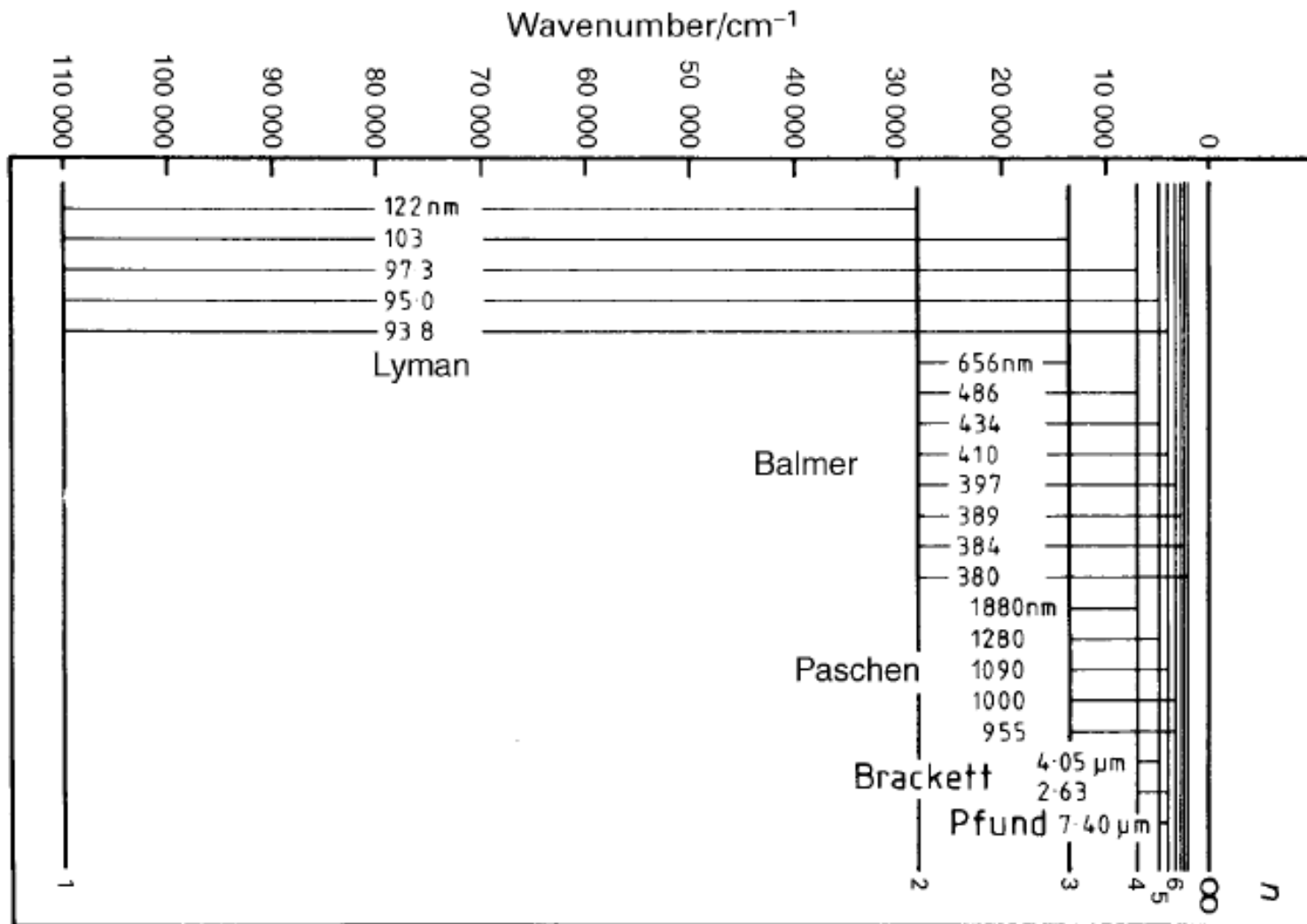

2. **Matematické vysvětlení:** Johann Jakob Balmer (1825-1898, Lausen, Švýcarsko)

$$\lambda = h \times \left(\frac{n^2}{n^2 - m^2} \right); h = 3645 \frac{\text{mm}}{10^7}; m = 2;$$

3. **Fyzikálně-chemický význam:** Niels Bohr (1885-1962, Dánsko)

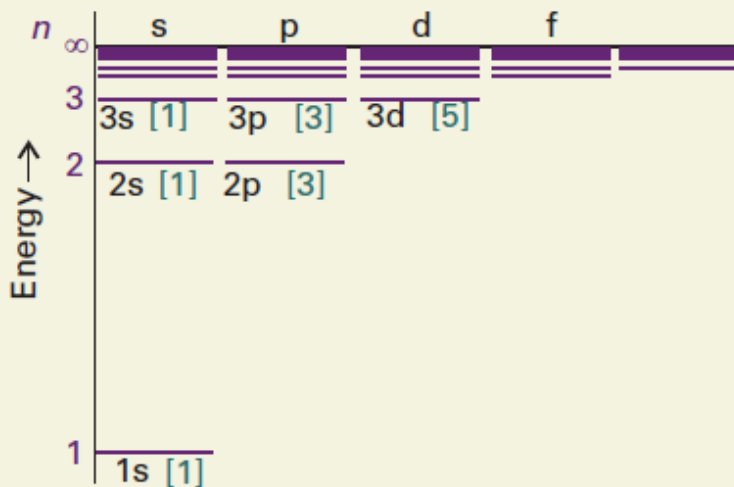
Atom vodíku - pozorování

Figure 1.1 Energy levels (vertical lines) and observed transitions (horizontal lines) of the hydrogen atom, including the Lyman, Balmer, Paschen, Brackett and Pfund series

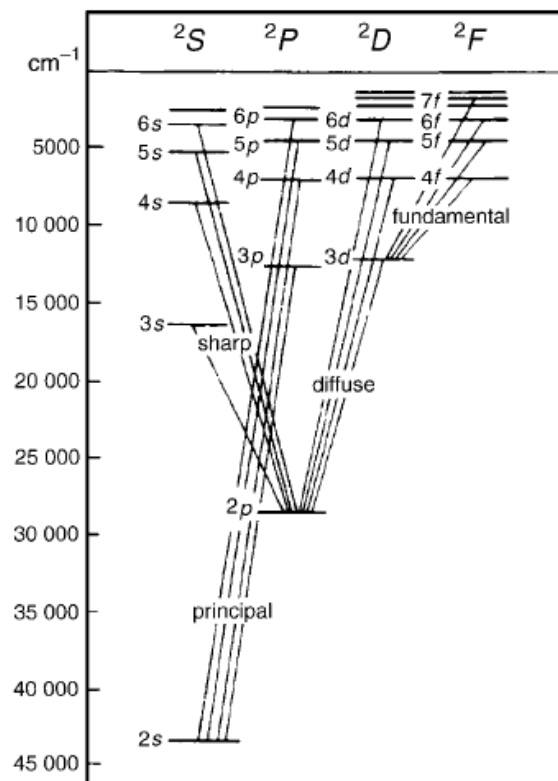
Víceelektronové interakce způsobí rozštěpení hladin o stejném n ale různém l

Atom vodíku

Fig. 4.7 The energy levels of the hydrogen atom showing the subshells and (in square brackets) the numbers of orbitals in each subshell. In hydrogenic atoms, all orbitals of a given shell have the same energy.

Atom lithia

Figure 7.6 Grotrian diagram for lithium

Atomový orbital

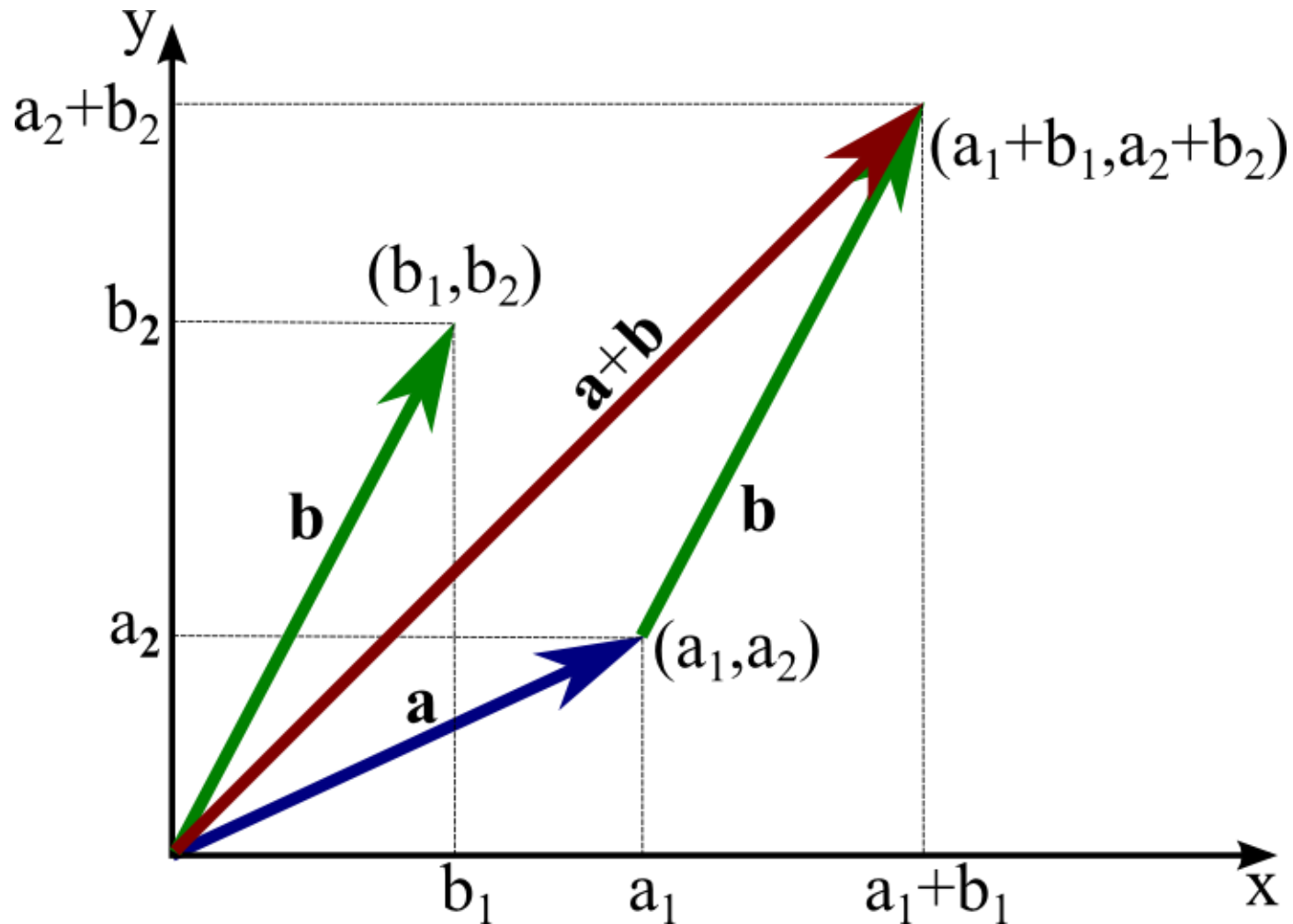
- Jednoelektronová vlnová funkce
- Všechny orbitaly se stejným hlavním kvant. číslem n tvoří tzv. slupku:

$$\begin{array}{cccc} n = & 1 & 2 & 3 & 4 \dots \\ & K & L & M & N \dots \end{array}$$

- Orbitaly se stejným hlavním kvantovým číslem, ale rozdílnými vedlejšími kvantovými čísly tvoří tzv. podslupky:

$$\begin{array}{ccccccc} l = & 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \dots \\ & s & p & d & f & g & h & i \dots \end{array}$$

Sčítání (magnetických) vektorů

Orbitální moment hybnosti pro atomy s více elektrony

Celkový orbitální moment hybnosti atomu s n elektrony je dán jako vektorový součet orbitálních momentů hybností jednotlivých elektronů:

$$\mathbf{L} = \sum_{i=1}^n \mathbf{L}_i$$

$$|\mathbf{L}| = \sqrt{l(l+1)}\hbar$$

Neb elektronová vlnová funkce splňuje vztah:

$$\hat{L}^2\psi = l(l+1)\hbar^2\psi$$

Kvantové číslo celkového orbitálního momentu hybnosti vzniklého součtem dvou momentů hybnosti může nabývat hodnot:

$$L = l_1 + l_2, l_1 + l_2 - 1, \dots, |l_1 - l_2|$$

Kódování pro L :

L	0	1	2	3	4	5	6	7	8
letter	<i>S</i>	<i>P</i>	<i>D</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>H</i>	<i>I</i>	<i>K</i>	<i>L</i>

Celkový orbitální moment hybnosti (L) pro atom

Př. 1: uhlíku v excitovaném stavu s elektronovou konfigurací:
 $1s^2 2s^2 2p^1 3d^1$.

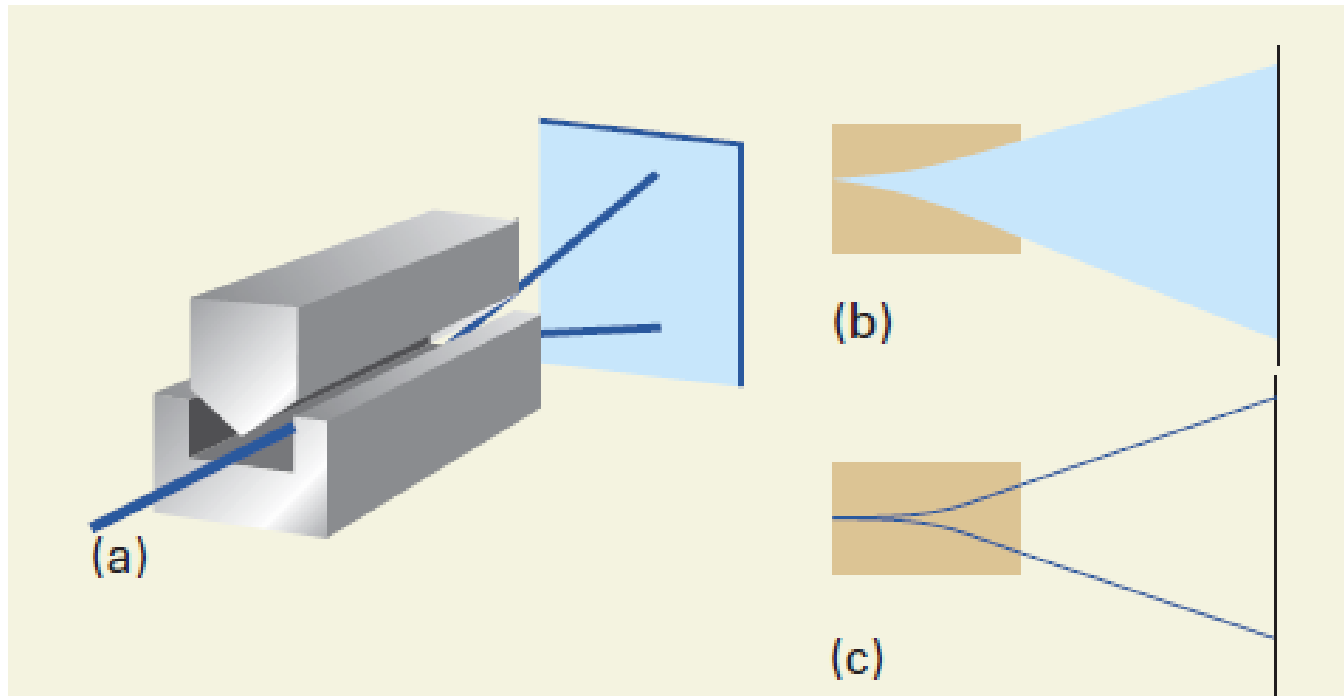
Jaké jsou možné hodnoty L ?

$$L = 3, 2, 1 \text{ (F, D, P)}$$

Př. 2: Ag: $KLM 4s^2 4d^{10} 5s^1$

Stern-Gerlach experiment (1921)

„Prostorové kvantování“

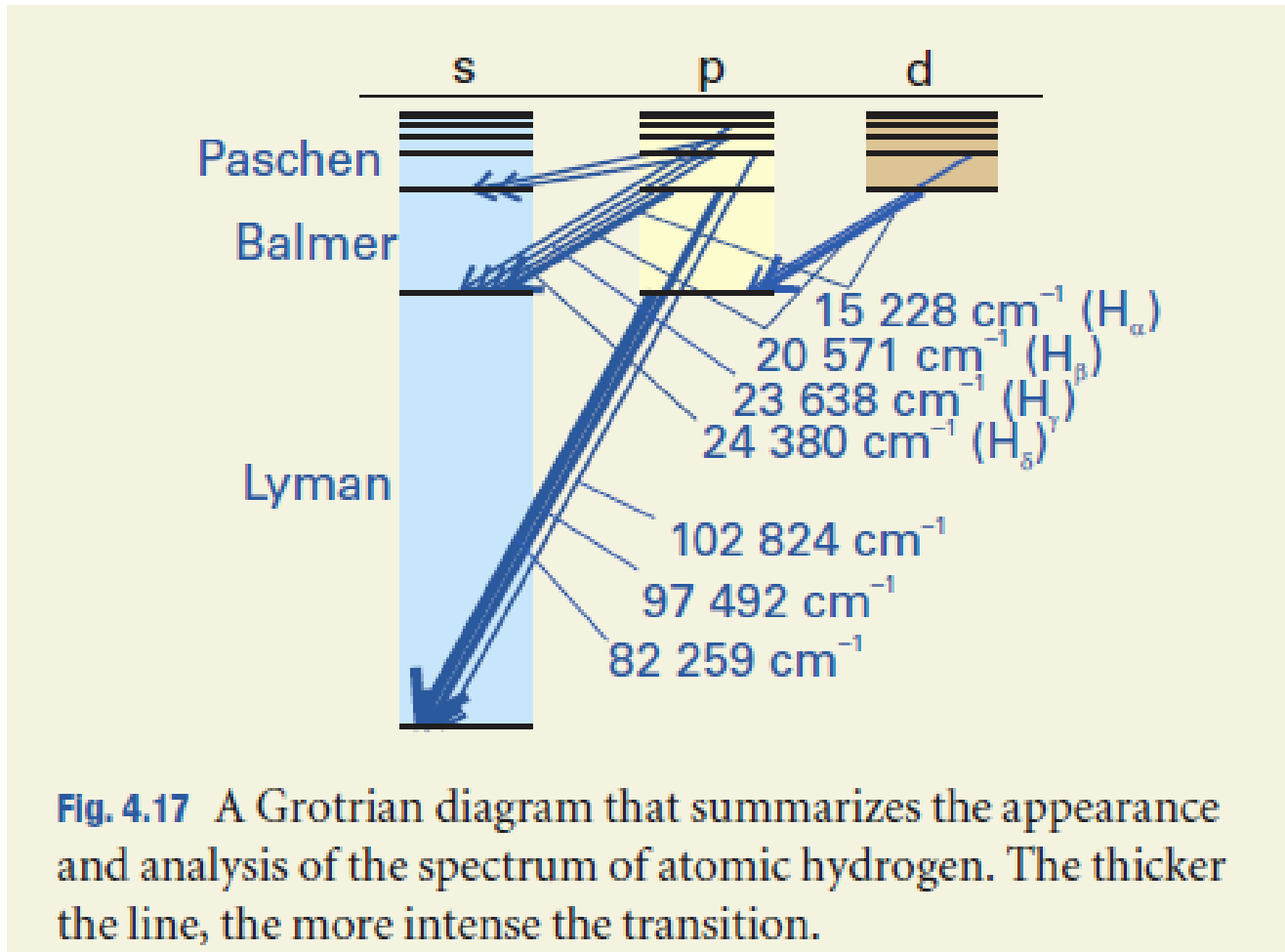

Fig. 3.15 (a) The experimental arrangement for the Stern–Gerlach experiment: the magnet provides an inhomogeneous field. (b) The classically expected result. (c) The observed outcome using silver atoms.

TABLE 11.2 Terms Arising from Various Electron Configurations

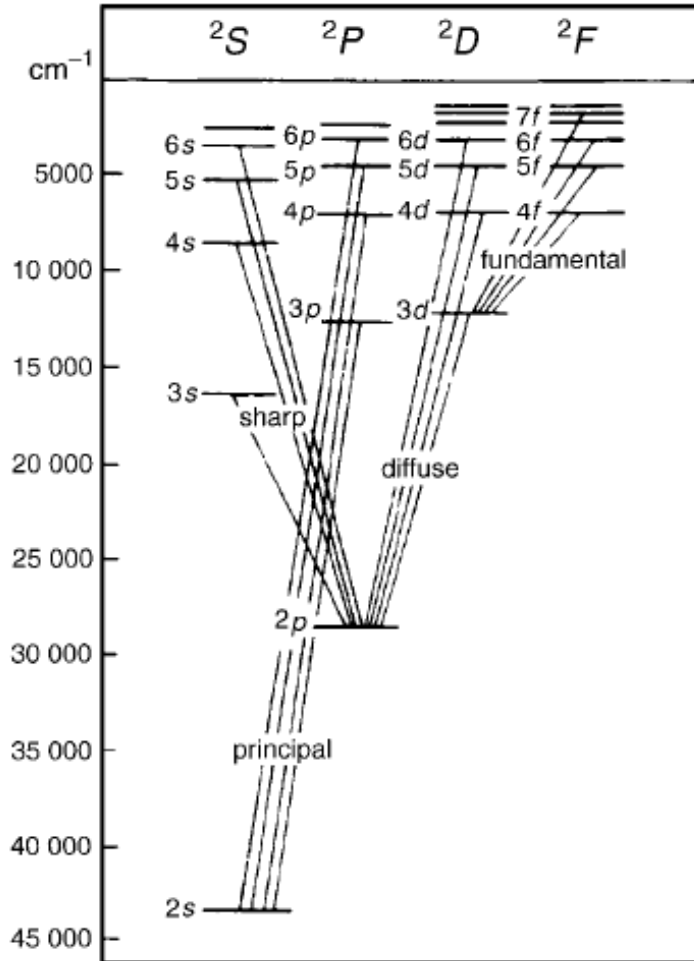
Configuration	Terms
<i>(a) Equivalent electrons</i>	
$s^2; p^6; d^{10}$	^1S
$p; p^5$	^2P
$p^2; p^4$	$^3P, ^1D, ^1S$
p^3	$^4S, ^2D, ^2P$
$d; d^9$	^2D
$d^2; d^8$	$^3F, ^3P, ^1G, ^1D, ^1S$
$d^3; d^7$	$^4F, ^4P, ^2H, ^2G, ^2F, ^2D(2), ^2P$
$d^4; d^6$	$\left\{ \begin{array}{l} ^5D, ^3H, ^3G, ^3F(2), ^3D, ^3P(2) \\ ^1I, ^1G(2), ^1F, ^1D(2), ^1S(2) \end{array} \right.$
d^5	$\left\{ \begin{array}{l} ^6S, ^4G, ^4F, ^4D, ^4P, ^2I, ^2H, ^2G(2) \\ ^2F(2), ^2D(3), ^2P, ^2S \end{array} \right.$
<i>(b) Nonequivalent electrons</i>	
ss	$^1S, ^3S$
sp	$^1P, ^3P$
sd	$^1D, ^3D$
pp	$^3D, ^1D, ^3P, ^1P, ^3S, ^1S$

Elektronové přechody pro atom vodíku

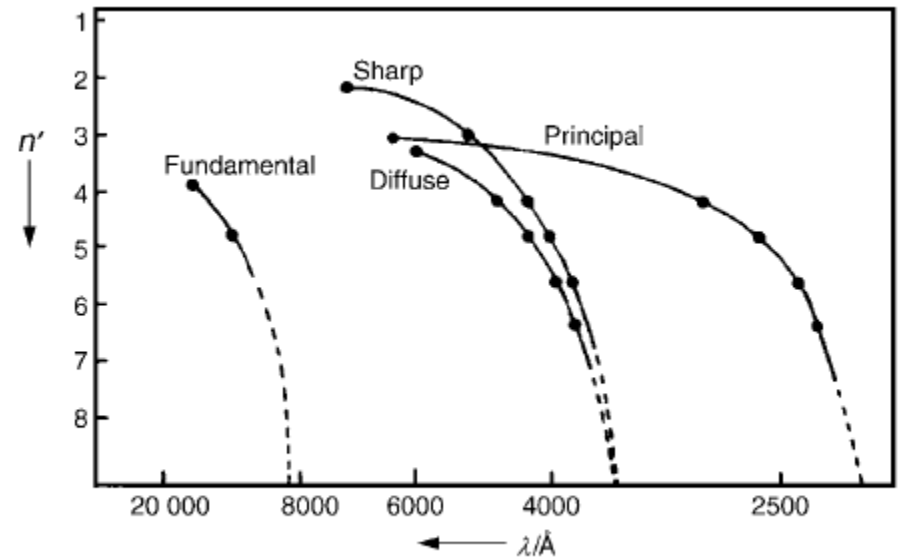

Chybné přechody v obr. 9.17 českého Atkinse!

Elektronové přechody v alkalických kovech

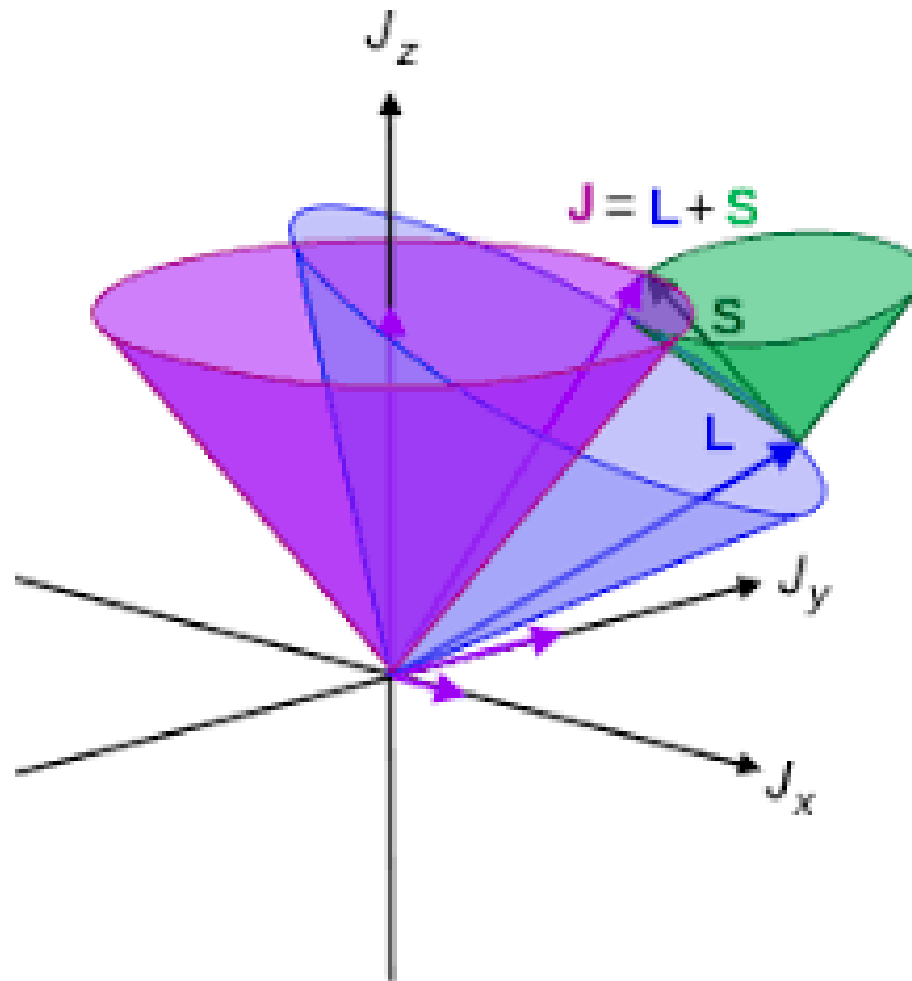

Figure 7.6 Grotrian diagram for lithium

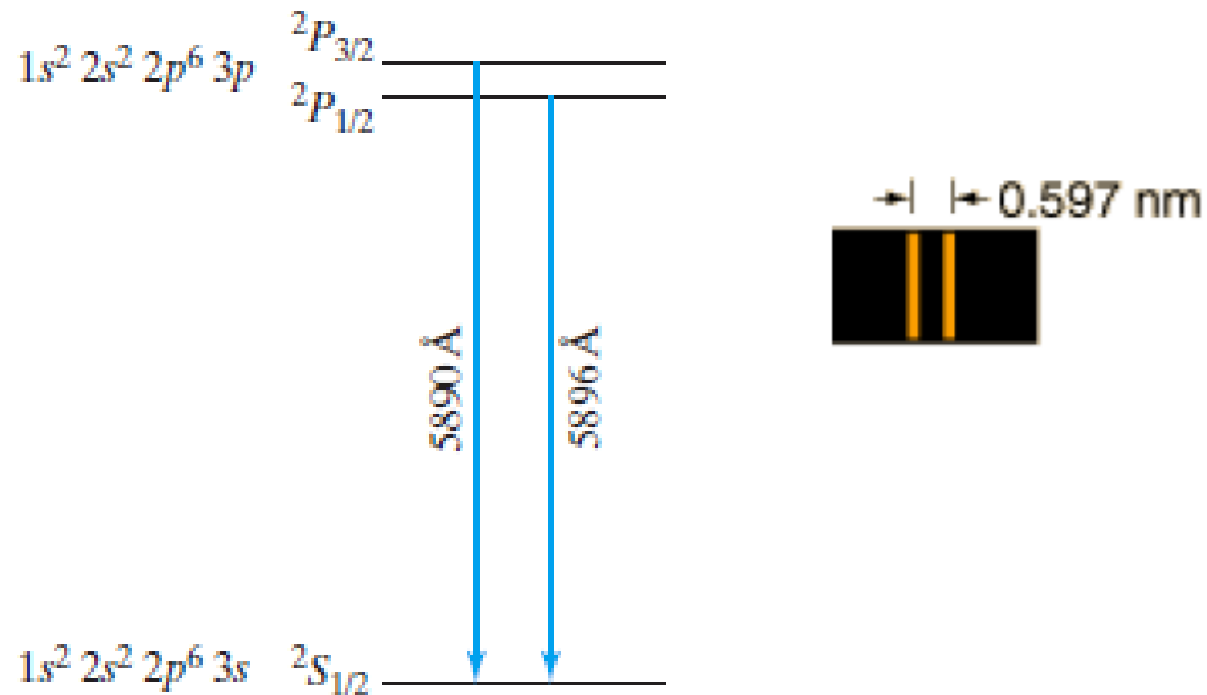

Figure 7.5 Four series in the emission spectrum of lithium

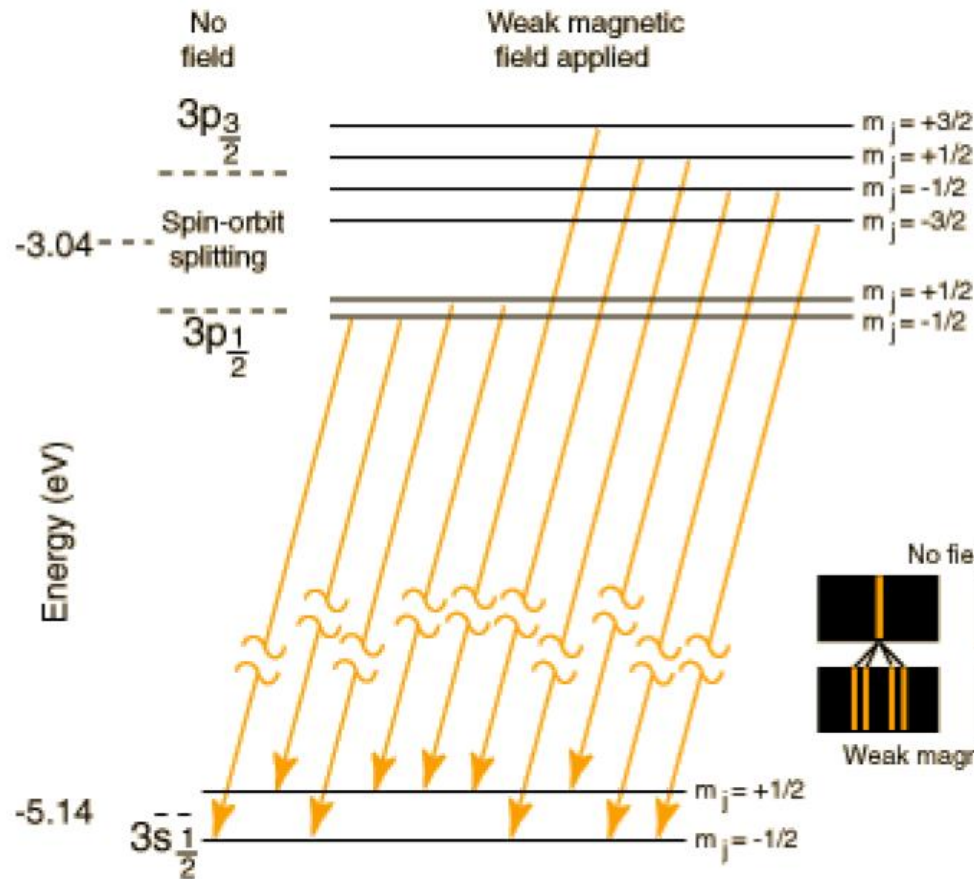
Spin-orbitální interakce

Spin-orbitální interakce

Zeemanův efekt

Rozštěpení hladin působením vnějšího magnetického pole.

Shrnutí

